

Wyrok z dnia 6 lutego 2001 r.

III ZP 31/00

Pozbawienie prawa do zasiłku chorobowego (art. 13 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, Dz.U. Nr 60, poz. 636 ze zm.) następuje, gdy niezdolność do pracy powstała już po ustaniu tytułu ubezpieczenia oraz wtedy, gdy zasiłek chorobowy podlega przedłużeniu na dalszy okres na warunkach wskazanych w art. 10 ust. 1 tej ustawy. Nie dotyczy to sytuacji, gdy niezdolność do pracy powstała w trakcie ubezpieczenia i trwała po jego ustaniu przez okres nie dłuższy niż 6 lub 9 miesięcy, w zależności od rodzaju choroby powodującej niezdolność do pracy.

Przewodniczący SSN Maria Tyszel, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Jerzy Kuźniar (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w dniu 6 lutego 2001 r. sprawy z wniosku Haliny M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. o zasiłek chorobowy, na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w R. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 25 maja 2000 r. [...]

o d d a l i ł apelację.

U z a s a d n i e

Wnioskodawczyni Halina M. była zatrudniona w P.M. Polska S.A.. w okresie od 16 września 1999 r. do 13 marca 2000 r. jako pracownik pomocniczy. W świetle świadectwa pracy stosunek pracy łączący strony ustał z dniem zakończenia pracy (art.30 § 1 pkt 5 KP). Od dnia 10 marca 2000 r. wnioskodawczyni stała się niezdolna do pracy na skutek choroby i niezdolność ta trwała do dnia 22 marca 2000 r. Za okres od dnia 10 do 13 marca 2000 r., pobrała należne wynagrodzenie za czas nie-

zdolności do pracy. Decyzją z dnia 21 marca 2000 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w R. odmówił przyznania wnioskodawczyni prawa do zasiłku chorobowego za okres od 14 do 22 marca 2000 r., stwierdzając, że w dniu 13 marca 2000 r. ustało ubezpieczenie chorobowe z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, a wnioskodawczyni kontynuuje działalność zarobkową, prowadząc gospodarstwo rolne i opłacając z tego tytułu podatek rolny. W odwołaniu od tej decyzji wnioskodawczyni podała, że nie prowadzi działalności zarobkowej w gospodarstwie rolnym, gdyż z uwagi na jego obszar (0,43 ha przeliczeniowego) nie opłaca składki ubezpieczeniowej z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników.

Wyrokiem z dnia 25 maja 2000 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie zmienił decyzję organu rentowego i przyznał odwołującej się prawo do zasiłku chorobowego za wyżej podany okres, stwierdzając, że jako posiadacz gospodarstwa rolnego o powierzchni poniżej 1 ha przeliczeniowego, nie podlega ona obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników, a tym samym nie może być uznana za osobę prowadzącą działalność zarobkową w rozumieniu art. 13 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 60, poz. 636).

Rozpoznając apelację organu rentowego od tego wyroku, Sąd Apelacyjny w Rzeszowie przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, budzące poważne wątpliwości: "czy pod pojęciem kontynuowania lub podjęcia działalności zarobkowej określonym art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25. 6. 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z dnia 12 lipca 1999 r. Nr 60, poz. 636) należy rozumieć prowadzenie działalności rolniczej na gruntach podlegających opodatkowaniu podatkiem rolnym stosownie do przepisów ustawy z dnia 15. 11. 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity: Dz.U. Nr 94 z 1993 r., poz. 431)." W uzasadnieniu postanowienia, Sąd zauważył, że zasiłek chorobowy przysługuje w razie niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, a więc jego funkcja jako substytutu zarobku, polega na zabezpieczeniu środków niezbędnych do utrzymania w okresie trwania choroby. Wnioskodawczyni stała się niezdolna do pracy w okresie zatrudnienia, powstaje więc pytanie, czy zachowała prawo do zasiłku chorobowego po ustaniu zatrudnienia, czy też winna być uznana za osobę prowadzącą działalność zarobkową w gospodarstwie rolnym, podlegającym opodatkowaniu podatkiem rolnym. Niewielki obszar tego gospodarstwa (0,43 ha przeliczeniowego) sprawia, że wnioskodawczyni mogłaby podlegać ubez-

pieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia tego gospodarstwa tylko na wniosek. W ocenie Sądu Apelacyjnego, niezdolność do pracy stanowi przeszkodę w świadczeniu pracy w gospodarstwie rolnym niezależnie od jego wielkości i niezależnie od podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tego tytułu w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25).

Działalność zarobkowa, w rozumieniu art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. „winna przejawiać się rzeczywistą aktywnością ubiegającego się o świadczenie ukierunkowaną na uzyskanie zarobku”, zaś w niniejszej sprawie przeszkodą dla tego jest niezdolność do pracy wnioskodawczynie. Wątpliwe jest nadto - w ocenie Sądu Apelacyjnego - czy określenie „działalność zarobkowa” odnosi się także do rolników, czy też tylko do osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu w oparciu o ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 137, poz. 887 ze zm.). W przedstawionym postanowieniu, Sąd Apelacyjny nie przedstawił swojego stanowiska w tej mierze, wyraził jednak pogląd, że ochrona ubezpieczeniowa winna być szeroko rozumiana, powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego zajęte w wyrokach z dnia 20 maja 1994 r., II UR 5/94 (OSNAPiUS 1994 nr 8, 135) i 21 maja 1997 r., II UKN 101/97 (OSNAPiUS 1998 nr 9, 275). Jednocześnie Sąd nie podzielił odmiennego poglądu Sądu Najwyższego zawartego w wyroku z dnia 12 grudnia 1999 r., II UKN 256/99 (dotąd niepublikowanego).

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Zasadą, stosownie do art. 6 ust. 1 omawianej ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. jest, że zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Tytułem tego ubezpieczenia jest zatrudnienie lub inna działalność, których podjęcie rodzi obowiązek ubezpieczenia chorobowego lub uprawnienie do objęcia tym ubezpieczeniem na zasadach dobrowolności w rozumieniu przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 3 ustawy). Prawo to nabywa się po upływie 30 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego. Należy zauważyć, że świadczenie to nadto przysługuje także osobie, która stała się niezdolna do pracy już po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli niezdolność do pracy trwała bez przerwy co najmniej 30 dni i

powstała w czasie określonym w art. 7 pkt 1 i 2 ustawy. Wskazane przepisy odpowiadają dyspozycji, odpowiednio, art. 5 ust. 1 oraz art. 6 ust. 1 poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143 ze zm.).

Zgodnie z art. 13 ust. 1 obecnie obowiązującej ustawy zasiłek chorobowy nie przysługuje za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli osoba niezdolna do pracy, między innymi: kontynuuje działalność zarobkową lub podjęła działalność zarobkową. Świadczenie to nie przysługuje także za okres niezdolności do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli ustało ono po wyczerpaniu prawa do zasiłku chorobowego (art. 13 ust. 2 ustawy).

Zgodzić się należy z Sądem Apelacyjnym, że ustawa nie definiuje w art. 3 zawierającym jej słownik, pojęcia „działalność zarobkowa”, zaś jej regulacja odnosi się jedynie do osób objętych ubezpieczeniem na wypadek choroby i macierzyństwa określonym w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, która także pojęcia tego nie wyjaśnia. Rozważenia jednak przede wszystkim wymaga czy powołany przepis art. 13 tej ustawy ma zastosowanie w okolicznościach faktycznych sprawy. Przepis ten, pozbawiający zasiłku chorobowego, odnosi się, w ocenie Sądu Najwyższego, do sytuacji, w której niezdolność do pracy powstała już po ustaniu tytułu ubezpieczenia oraz wtedy, gdy zasiłek chorobowy podlega przedłużeniu na dalszy okres na warunkach wskazanych w art. 10 ust. 1 ustawy. Nie dotyczy zaś sytuacji gdy niezdolność do pracy powstała w trakcie ubezpieczenia i trwała po jego ustaniu przez okres nie dłuższy niż 6 lub 9 miesięcy w zależności od rodzaju choroby powodującej niezdolność do pracy. Funkcja tego przepisu jest analogiczna do spełnianej uprzednio przez art. 6 ust. 2 poprzedniej ustawy zasiłkowej, ten zaś - co niewątpliwe - odnosił się do przypadku, w którym prawo do zasiłku chorobowego przysługiwało po ustaniu zatrudnienia, obecnie po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego.

W okolicznościach sprawy jest niesporne, że niezdolność wnioskodawczynie do pracy powstała jeszcze w czasie trwania zatrudnienia (tytułu ubezpieczenia chorobowego), jej więc sytuację prawną w zakresie zasiłku chorobowego reguluje art. 6 ust. 1 obowiązującej ustawy. Przepis art. 13 ust. 1 pkt 2 tejże ustawy, w przedstawionym stanie faktycznym, nie może mieć zastosowania, dotyczy on bowiem, w świetle powyższych uwag, przypadku, w którym niezdolność do pracy powstała już po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego.

W tych okolicznościach brak było podstaw prawnych do podejmowania uchwały, czym się kierując Sąd Najwyższy przejął sprawę do rozpoznania (art. 390 § 1 KPC).

Oceniając merytorycznie apelację organu rentowego, Sąd Najwyższy stwierdził jej niezasadność z przyczyn wyżej podanych. Zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego (tytułem ubezpieczenia, w okolicznościach sprawy, było zatrudnienie), zaś utrata prawa do zasiłku, w tych okolicznościach, mogłaby nastąpić jedynie na zasadach przewidzianych w art. 15 i następnych obowiązującej ustawy, których istnienia w tej sprawie organ rentowy nie powoływał. Tak więc mimo błędnego uzasadnienia stanowisko Sądu Okręgowego zawarte w zaskarżonym przez organ rentowy wyroku było trafne, co mając na uwadze orzeczono jak w sentencji po myśli art. 385 w związku z art. 390 § 1 KPC.

Na marginesie tych rozważań i w związku z uwagami Sądu Apelacyjnego zawartymi w uzasadnieniu postanowienia, należy stwierdzić, że powołane w nim wyroki Sądu Najwyższego (w jednym przypadku zawierające pogląd nie podzielany przez Sąd Apelacyjny), nie mają odniesienia do stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy. Wszystkie one dotyczą ubezpieczenia społecznego rolników, a ściślej niepodlegania temu ubezpieczeniu, po pierwsze, w przypadku korzystania z urlopu wychowawczego udzielonego żonie rolnika jako pracownicy, także w razie korzystania z tego urlopu w okresie przypadającym po wygaśnięciu stosunku pracy (wyrok z dnia 20 maja 1994 r., II UR 5/94), po drugie, w okresie pobierania zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, zakończoną podczas tej choroby (wyrok z dnia 21 maja 1997 r. II UKN 101/97), a po trzecie, podlegania temu obowiązkowemu ubezpieczeniu w trakcie pobierania przez rolnika prowadzącego działalność rolniczą świadczenia rehabilitacyjnego przyznanego po wyczerpaniu zasiłku chorobowego, jeżeli łączący go uprzednio stosunek pracy - rodzający obowiązek ubezpieczenia pracowniczego - został rozwiązany (wyrok z dnia 15 grudnia 1999 r., II UKN 256/99). Niezależnie od tego na ile zawarta w nich argumentacja jest dla Sądu Apelacyjnego przekonująca, nie znajdzie ona zastosowania w rozpoznawanej sprawie, która dotyczy nie tylko innego rodzajowo ubezpieczenia, ale także wykładni zupełnie innych - nowych - przepisów.

=====